

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

Model for developing the quality of life of the community in Umong Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province

พระครูสิริสุตานุยุต

ธวัชชัย ไชยวุฒิ, พัลลภ หารุคำจา, รัชดา อมาตยกุล

Phrakhrusirisutanuyut, Tawatchai Chaiwoot, Palob Harukhamja

Ratchada Amatayakul

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Sangha College

Email: saman2507@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบริบทตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน 3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์ รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายในการขับเคลื่อนการทำงานในการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทชุมชนตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ตำบลอุโมงค์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเป็นชุมชนดั้งเดิม ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์ หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง หมู่ที่ 3 บ้านสันกบตอง หมู่ที่ 4 บ้านฮ่องกอก หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว หมู่ที่ 6 บ้านป่าลาน หมู่ที่ 7 บ้านเขตวัน หมู่ที่ 8 บ้านไร่ หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน หมู่ที่ 11 บ้านแม่ร่องน้อย โครงสร้างพื้นฐานในตำบลที่เป็นศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการตนเอง ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในหลักพระศาสนา และปฏิบัติศาสนกิจตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด

2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัด

ลำพูน คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและการศาสนา คุณภาพชีวิตเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 1. การมีสุขภาพสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ 2. การมีสติปัญญาที่จะศึกษาหาความรู้ 3. การมีความสามารถในการทำมาหาเลี้ยงชีพตนเอง 4. การรู้จักหาความสุข ความพอใจให้ชีวิตในทางที่ถูกควร การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลอุโมงค์นั้นสะท้อนให้เห็นการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้บรรลุเป้าหมาย

3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน คือ การที่คนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ด้วยการคำนึงถึงทุนชุมชนเป็นหลัก มีรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านกาย มีโครงการและกิจกรรมในการสนับสนุนทางกาย เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพภาวะ ส่งเสริมสุขภาพทางกายอย่างมีสติ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านศีล มีโครงการและกิจกรรมในการสนับสนุนทางด้านศีล พัฒนาคนในชุมชนให้มีศีล มีธรรมประจำใจ 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ มีโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาด้านจิตใจ ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ แผ่เมตตาเป็นประจำ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านปัญญา มีโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาด้านปัญญา เข้าค่ายครอบครัวธรรมะในชุมชนและเกิดความรู้รอบรู้ในการแก้ปัญหาชีวิตได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต; พุทธธรรม; สุขภาพภาวะ

ABSTRACT

The research study entitled “Model for Community Quality of Life Development in Umong Sub-district, Mueang District, Lamphun Province” has three main objectives: 1) to examine the context of Umong Sub-district, Mueang District, Lamphun Province; 2) to explore the concepts behind community quality of life development in Umong Sub-district; and 3) to study a model for enhancing the quality of life in this community. The researcher employed a qualitative research design, specifically action research, focusing on the application of Buddhist principles to the quality of life improvement for the community of Umong Sub-district. This study also analyzed the collaboration among the Sangha (Buddhist clergy), governmental bodies, and local administrative organi-

zations in working towards a sustainable model for quality of life development in Umong Sub-district.

The findings of the study revealed that:

1. The context of Umong Sub-district, Mueang District, Lamphun Province, is marked by a rich history and traditional community structure, encompassing 11 villages: Umong, Komuang, San Kaptong, Hongkok, Pahew, Palan, Chetawan, Rai, Pao, Chaisathan, and Mae Rongnoi. The Sub-district's infrastructure supports self-management, and the community remains deeply rooted in Buddhist teachings and local traditions.

2. The concept of quality of life for Umong's community encompasses social, economic, educational, political, and religious dimensions, with personal well-being defined by four main aspects: physical and mental health, access to knowledge and education, self-sufficiency, and the pursuit of a fulfilling life. Quality of life development in Umong is supported by active involvement from local administrative organizations and collaboration among all stakeholders, aiming to achieve set goals in community well-being.

3. The quality of life development model for Umong Sub-district is community-driven, emphasizing the importance of communal resources. The model includes the following aspects: 1) Physical development: Projects and activities that promote physical health and mindfulness. 2) Ethical development: Initiatives that encourage ethical values and spiritual practices within the community. 3) Mental development: Regular practices like meditation, chanting, and the cultivation of compassion and 4) Intellectual development: Programs such as Dhamma family camps that nurture knowledge and problem-solving skills for daily life.

Keyword: Quality of Life; Buddhist Principles; Health and Well-being.

บทนำ

มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการชีวิตที่ดีที่พร้อมสมบูรณ์มีความปรารถนาความสุขความ

สบาย บรรณาความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทุกชีวิตที่เกิดมาในโลกนี้จึงแสวงหาความสุขด้วยกันทั้งสิ้นแต่ก็เชื่อว่าทุกคนจะได้ตั้งใจตัวเองบรรณา เพราะการมีชีวิตที่มีความสุขนั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านต้องผสมกลมกลืนกันหลายอย่าง การแสวงหาความสุขนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคนเพราะว่า คนเรานั้นมีความแตกต่างกันเช่น ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เป็นต้น แต่ความสุขที่มนุษย์ได้รับมักเน้นทางด้านวัตถุมากกว่าเป็นความสุขที่อิงอาศัยวัตถุสิ่งของที่สนองความต้องการเท่านั้น ธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นเช่นนี้เพราะถูกอำนาจของกิเลสครอบงำ ทำให้มีความปรารถนาไม่สิ้นสุด ถูกวิชาปิศาจทั้งตนเองและผู้อื่น จึงเกิดปัญหาทางสังคม ปัญหาทุจริตเพื่อการแข่งขัน การแก่งแย่งทำทุกวิถีทางที่จะได้ครอบครองเป็นเจ้าของเหล่านั้น มนุษย์จำนวนมากในโลกเป็นอย่างนี้ คือเมื่ออยู่ไปๆ ชีวิตและความสุขของตนก็ไปขึ้นกับวัตถุภายนอกหมด ถ้าขาดวัตถุที่จะเสพแล้วอยู่ไม่ได้ กระวนกระวายทรมานทรมาย หาความสุขไม่ได้¹ และประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก ประกอบกับการทบทวนผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศมีความเจริญก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ขณะเดียวกันยังคงมีปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่มีความบิดเบือนไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งยังเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ รุนแรงมากขึ้น และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ²

เมื่อต้องการเร่งรัดพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ ก็ต้องการให้ประชาชนมีความสุขมีชีวิตที่ดีงามกระตือรือร้นระดมทุนระดมนโยบายที่หลากหลาย เพื่อให้ความเป็นอยู่หรือการดำรงชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุขจึงได้เร่งรัดพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าเพื่อความสะดวกสบาย เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดผลกระทบ มีปัญหาเกิดขึ้นล้วนมาจากผลของการพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านวัตถุมากเกินไป เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุ จนเรียกได้ว่า คนในปัจจุบันตกเป็นอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้³ เพราะ

¹ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2551), พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า 99.

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ), หน้า 18.

³ พุทธศาสนิกขุ, (2542), บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธศาสนิกขุ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ), หน้า 45 - 47.

ได้แต่อิงอาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกด้านวัตถุ อย่างเช่น เครื่องอำนวยความสะดวกด้านสื่อสาร มีโทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น หรือมีเครื่องใช้วัตถุต่าง ๆ ที่เกินความจำเป็น ต้องการรถยนต์หรือบ้านที่ใหญ่โต ซึ่งเมื่อวัตถุเจริญก้าวหน้าไปเท่าใด ด้านจิตใจของมนุษย์ก็สับสนวุ่นวายมาเป็นเท่าตัว เพราะการไม่สามารถจะพัฒนาตนให้รู้ทันต่อสภาพความจริง จึงตกเป็นทาสวัตถุเพราะเพลิดเพลิน ตกอยู่ใต้อำนาจของตัณหาความอยากได้อย่างมี ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า โลกพร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา⁴

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ทุกคนจึงควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตให้ถูกต้องและช่วยกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด โดยเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนปราศจากการบีบคั้นของสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ และบุคคลนั้นสามารถ ปรับตัวและแก้ไขปัญหา ได้เพื่อดำเนินชีวิตอย่างสงบตามอัตตภาพ⁵ และจะต้องมีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมให้เป็นระบบองค์รวม ที่จะต้องยึดระบบการดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตนี้ต้องให้ครบทั้ง 3 ด้าน 3 ส่วน หรือ 3 องค์ประกอบ คือ 1.ชีวิตหรือตัวมนุษย์ 2. สังคม และ 3.สิ่งแวดล้อม สามอย่างนี้จะต้องเอามาโยงประสานกันให้ดี⁶

เป็นที่เข้าใจกันดีว่ามนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีชีวิตที่ดี มีความสุขที่แท้จริง จึงทำทุกอย่างด้วยความเพียรพยายาม เพื่อแสวงหาสิ่งที่ต้องการ แต่ส่วนมากแล้วมักจะมีความสุขอันเกิดจากอาศัยวัตถุภายนอก ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เพราะไม่เข้าใจว่า ชีวิตที่ดี และความสุขที่แท้จริง คืออะไร และมีวิธีการเข้าถึง ได้อย่างไร เพราะว่าขาดการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อชีวิตของตนเอง ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม กับบุคคลและชุมชนได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรเริ่มจากตนเองก่อนเป็นสำคัญ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตน น่าจะพัฒนาให้มีความสุข เรื่องของคุณภาพชีวิตจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ และเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างรากฐานชีวิตที่ดีของประชาชนเพื่อการพัฒนา

⁴ ม.ม. (ไทย) 13/305/368.

⁵ สุมน อมรวิวัฒน์, (2525), การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), (อรรถาธิบาย).

⁶ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2542), พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน, หน้า 49 - 50.

ประเทศที่ยั่งยืนได้⁷

ชุมชนในเขตตำบลอุโมงค์ได้รับการพัฒนาและได้สร้างพลังสามัคคีเพื่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนโดยมีเทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นแกนกลางในการเชื่อมสัมพันธ์กับองค์กร หน่วยงานต่างๆ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่นผู้บริหารเทศบาลตำบลอุโมงค์ยังได้นำเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนได้ปฏิบัติ ส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงต้องการทราบว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์มีอะไรบ้าง สามารถที่จะดำเนินการสัมฤทธิ์ผลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนตำบลอุโมงค์อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการศึกษา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกสถานที่ศึกษาวิจัยในชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาชุมชนร่วมกับคณะสงฆ์ ผู้ศึกษาวิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ในกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันไปตามประเด็นการศึกษา ได้แก่

- 1) การศึกษาในเชิงเอกสารเพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิด
- 2) การศึกษาภาคสนามจากการลงมือปฏิบัติการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่และการประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับชุมชน พระนักพัฒนา ปราชญ์ท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรภาคประชาชน หรือกลไกหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ที่มีกระบวนการทำงานเชิงบูรณาการกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5

- 3) การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนและภาคีต่าง

⁷มะเตือ เสมา, (2532), “คุณภาพชีวิต : ชีวิตที่มีคุณภาพ”, วารสารแนะแนว, เล่มที่ 7 (เมษายน-พฤษภาคม): 5-6.

ๆ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่ ดังนั้นจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของบุคคลและคณะบุคคลโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษา โดยคณะผู้วิจัยจะกำหนดกลุ่มในการศึกษา โดยศึกษาข้อมูลจากพระสงฆ์ แกนนำชุมชน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาชนในพื้นที่

3. เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วยแบบ การประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับพระสงฆ์ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กร/หน่วยงาน

4 การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย การสร้างเครื่องมือในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา

(Content Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสนทนากลุ่มย่อย ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นได้นำไปปรึกษากับคณะผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 3 ท่าน

ผลการวิจัย

1) บริบทสังคมตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

พบว่า ตำบลอุโมงค์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเป็นชุมชนดั้งเดิม ได้ยกฐานะเป็นสุขาภิบาล เมื่อปี พ.ศ. 2541 จากนั้น พ.ศ. 2542 ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอุโมงค์ จนถึงปัจจุบัน พื้นที่ของตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พื้นที่จำนวน 20.09 ตารางกิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด 10 กิโลเมตร มีจำนวน 11 หมู่บ้าน สำหรับชื่อหมู่บ้าน(ชุมชน) ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์ หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง หมู่ที่ 3 บ้านสันกับตอง หมู่ที่ 4 บ้านฮ่องกอก หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว หมู่ที่ 6 บ้านป่าลาน หมู่ที่ 7 บ้านเซตวัน หมู่ที่ 8 บ้านไร่ หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า หมู่ที่ 10 บ้าน ชัยสถาน หมู่ที่ 11 บ้านแม่ร่องน้อย โครงสร้างพื้นฐานในตำบลที่เป็นศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการตนเองของตำบลอุโมงค์ คือลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลอุโมงค์มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มตามแนวชายฝั่งตะวันตกของแม่น้ำกวัง และมีลำเหมืองน้ำปิงทางผ่านส่วนกลางของพื้นที่เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม

มีผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ จำนวน 10 วัด ที่เหลือร้อยละ 2 นับถือศาสนาอื่น ๆ และประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในหลักพระศาสนา และปฏิบัติตามศาสนกิจตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ 1) ประเพณีสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่เมือง) อยู่ในช่วงเดือนเมษายน

มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ทำบุญ ปลอยนก ปลอยปลา เล่นน้ำสงกรานต์ 2) ประเพณี ลอยกระทง (ประเพณีี่เป็ง) อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนมีการจัดงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ประกวดกระทง การแข่งขันปลอยโคลอย 3) การแข่งขันกีฬาสัมพันธ์เทศบาล ตำบลอุโมงค์ อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ เช่น วิ่งกระสอบ ชักกะเย่อ 4) ประเพณีวันเข้าพรรษา อยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม มีการทำบุญที่วัดและถวายเทียนพรรษา 5) เทศกาลงานชิมไวน์กับไส้ั่ว ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนมกราคม ของทุกปี 6) ปอยลูกแก้ว ศรัทธาญาติโยมนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาบวช มีการขี่ม้าแห่ลูกแก้ว หรือไม่ก็บวชห่อหมาก (บวชธรรมดา) เป็นประจำทุกปีในราวเดือนมีนาคมและเมษายน 7) ประเพณี ตานก๋วยสลาก งานตานก๋วยสลาก วัดต่าง ๆ ในตำบลอุโมงค์จะร่วมสืบสานประเพณีตานก๋วยสลาก ร่วมกับวัดพระธาตุหริภุญชัย ซึ่งมีการจัดงานกันทุกปีและจัดกันอย่างยิ่งใหญ่ วัดต่าง ๆ ได้ส่ง ต้นสลากย้อม ด้วยความร่วมมือของชาวบ้านทุกคนทั้งผู้เฒ่า หนุ่มสาว มาร่วมช่วยกันอย่างขันแข็ง และงานในส่วนของภายในหมู่บ้านการ ตานก๋วยสลากก็มีการจัดกันขึ้นทุกปีโดยเวียนกันไปตามวัดต่าง ๆ ในตำบลอุโมงค์ เพื่อรักษาประเพณี อันดีงามสืบไป 8) ประเพณี สรงน้ำธาตุ แต่ละวัดในตำบลอุโมงค์จะจัดประเพณีสรงน้ำพระธาตุ มีการประกอบพิธีสืบชาตาบ้าน สรงน้ำธาตุ มอบทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณร จัดงานมหรสพสมโภชและการแสดงทางวัฒนธรรม ฟ้อนรำ มีการอัญเชิญน้ำทิพย์ จากยอดดอยขะม้อ นำมาทำการสรงเจดีย์ธาตุของวัดต่าง ๆ ด้วย

2) แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพในสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและการศาสนา ซึ่งเป็นคำเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตามตัวแน่นอน กล่าวคือทุกคนหรือทุกประเทศจะกำหนดมาตรฐานต่างกันไปตามความต้องการของชีวิต และย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและสถานการณ์ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ประเภท คือ 1.องค์ประกอบทางด้านกายภาพ โดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม 2.องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การได้รับการศึกษา การมีงานทำ บริการทางด้านสุขภาพ สาธารณสุข สภาพแวดล้อมในที่ทำงานความปลอดภัยในการคมนาคมขนส่ง อีสระเสรีภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ โอกาสในการสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์นั้นสะท้อนให้เห็นการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตบรรลุเป้าหมาย จากการติดตามและประเมินของแผนพัฒนาเชิงคุณภาพและปริมาณในปีที่ผ่านมา จาก

ภาพสะท้อนของประชาชน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ทั้งนี้การเน้นหลักการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ตรงกับวิสัยทัศน์ของชุมชนและเทศบาลที่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงพบว่า การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างจะสมบูรณ์เกือบเต็มพื้นที่ อาทิเช่น ถนนทางการเกษตร ไฟฟ้าส่องสว่าง สะพาน รางระบายน้ำ ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ หน่วยงานในพื้นที่และชุมชนทุกภาคได้กำหนดทิศทางการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ยึดหลักตำบลร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผิดชอบ มุ่งสู่สังคมชุมชนแห่งสุขภาวะ สร้างศูนย์เรียนรู้ เป็นต้นแบบเพื่อบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ การเน้นพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สมบูรณ์มากขึ้น ทั้งบุคลากร โครงสร้างต่าง ๆ ให้พร้อมขยายเครือข่าย เพื่อให้สถาบันครอบครัว ชุมชน มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์อย่างต่อเนื่องในแต่ละด้านที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน จากการผ่านเวทีประชุมประชาคมหมู่บ้าน เวทีประชุมประชาคมตำบล การจัดทำแผนชุมชนซึ่งผ่านกระบวนการพูดคุยรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในที่ประชุม ปัญหาและความต้องการของพื้นที่ เช่น ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาลำเหมืองในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มเหมืองฝาย กลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลา (อุทยานปลาสาวย) เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ ปัญหาด้านสุขภาพ มีการให้การดูแลช่วยเหลือและให้คำแนะนำด้านสุขภาพให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีหน่วยบริการด้านสุขภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยบริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นผู้ดูแลคอยช่วยเหลือในการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิหรือการรักษาเบื้องต้น มีจิตอาสาเข้ามาช่วยดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ ปัญหาการบริโภคยาสูบและแอลกอฮอล์ เทศบาลเน้นให้ความสำคัญและสนับสนุนการนำใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต หนุนเสริมให้ประชาชนรวมตัวระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ จึงเกิดกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนขึ้นมากมาย เกิดการเรียนรู้การยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ลดความขัดแย้ง เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี

3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ด้วยการคำนึงถึงทุนชุมชนเป็นหลัก มีรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านกาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุ กายภาพนา หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี

และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุลธรรมอภังการ ให้กุลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical development) เป้าหมายในการคุณภาพชีวิตทางด้านกาย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบล อุโมงค์ มีโครงการและกิจกรรมในการสนับสนุนทางกาย เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพภาวะส่งเสริมสุขภาพทางกายอย่างมีสติ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อพัฒนาคนในชุมชนมีสุขภาพภาวะที่ดี รักษาสุขภาพกาย 2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักธรรมนำความเจ็บป่วย มีกำลังใจในการต่อสู้กับโรคร้ายด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง 3. เพื่อพัฒนาคนในชุมชนสร้างพลังบริหารจัดการปัญหาชุมชน โดยมีกิจกรรมดำเนินงาน

2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านศีล ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นต่อสังคม มีระเบียบวินัย ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรฝึกฝนอบรมกายวาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจยิ่งขึ้นไป กิจกรรมในการสนับสนุนการการฟักตนเองทางศีล การรักษาระเบียบวินัยสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีศีล มีธรรมประจำใจ 2. เพื่อพัฒนาคนในชุมชนมีระเบียบวินัย มีกิจกรรมดำเนินงาน คือ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนารับศีลและบรรยายเรื่องศีล 5 และกิจกรรมเสริมการบริการต่าง ๆ เช่น การตัดผม การซ่อมเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น มอบป้ายหมู่บ้านศีล 5 จัดกิจกรรมตลาดนัดศีล 5 โดยการมีส่วนร่วมสร้างพลังร่วมกันของคณะสงฆ์ ชุมชน เทศบาล และโรงเรียนในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ เพื่อยกระดับชุมชนคุณธรรมพลังบวร / บ้าน วัด โรงเรียน 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ การทำจิตใจให้เจริญ อภังการขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญอภังการด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาด้านจิตใจ ให้รักษาความดี ละเว้นความชั่ว ฝึกจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ และปราศจากกิเลสต่าง ๆ ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ แผ่เมตตาและเดินจงกรม อบรมสมาธิภาวนาโดยคณะสงฆ์ เทศบาล ชุมชน ตำบลอุโมงค์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ณ วัดป่าเหว ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา ทำให้เกิดสุขได้ เริ่มแต่รู้เข้าใจ ศิลปวิทยา เรียนรู้ถูกต้องตามเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือเอนเอียงด้วยอคติ (ความลำเอียง) คิดวินิจฉัยใช้ปัญญาโดยบริสุทธิ์ใจ รู้เข้าใจโลกและชีวิตตามเป็นจริง รู้จักแก้ไขปัญหาและทำการ

ให้สำเร็จตามแนวทางของเหตุปัจจัย โดยมีโครงการกิจกรรมในการสนับสนุนการการพึ่งตนเองทางปัญญา การทำบุญ ฟังพระธรรมเทศนา ไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ โดยมีชาวบ้าน มีเด็กผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาว มาร่วมกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนของตนเอง รับฟังพระเทศน์แสดงธรรมผ่านสื่อตามสายและเปิดสื่อธรรมะเสียงตามสายผ่านประชาสัมพันธ์ของชุมชน จัดหาพระไตรปิฎกฉบับประชาชนและหนังสือพุทธธรรมไปเผยแพร่ มีการจัดเข้าค่ายครอบครัวธรรมะในชุมชน สร้างเวทีกระบวนการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านปัญญาขึ้นในชุมชน

อภิปรายผล

การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงได้ทำการอภิปรายผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากงานวิจัยที่สอดคล้องกับการศึกษา ดังนี้

บริบทชุมชนตำบลอุโมงค์อำเภอมะเอยี จังหวัดลำพูน ตำบลอุโมงค์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเป็นชุมชนดั้งเดิม โครงสร้างพื้นฐานในตำบลที่เป็นศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการตนเอง ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในหลักพระศาสนา และปฏิบัติศาสนกิจตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับงานวิจัยของเศรษฐวัฒน์ โชควรกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก พบว่า การวิเคราะห์ประเด็นเรื่องการก่อตัวของนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สามารถเข้าสู่วาระนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามกรอบการวิเคราะห์สามกระแส ได้แก่ กระแสทางการเมือง กระแสตัวปัญหา กระแสนโยบาย และหน้าต่านโยบายตามตัวแบบของคิงดอม (John W.Kingdom) ประการที่สอง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติ เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) ทรัพยากรนโยบาย 3) การบริหารจัดการ 4) ความต้องการของผู้สูงอายุ 5) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประการที่สาม พบว่า ผลกระทบในด้านบวก คือ การนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสูงขึ้นทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจและรายได้ผลกระทบในด้านลบ คือ ปัญหาด้านความจำกัดของงบประมาณ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องผู้สูงอายุของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีบุคลากรจำนวนน้อยมาสามารถดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึง ประการที่สี่ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการนำ

นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และควรปรับปรุง การนำนโยบายไปปฏิบัติหลายด้าน ได้แก่ งานด้านงบประมาณ การบริหารบุคลากร การจัด ทำฐานข้อมูลอย่างบูรณาการ และการจัดให้มีเครือข่ายความร่วมมือ⁸

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลอุโมงค์นั้นสะท้อนให้เห็นการทำงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิตให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมชาย สิริจินโท (หาน นท์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของ พระ เทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)” ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) สงเคราะห์ลงเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1) ผลในด้านกายภาพที่มีต่อสังคมและชุมชน (2) ผลในด้านจิตใจและ ปัญญาที่มีต่อสังคมและชุมชน ซึ่งในข้อแรก มีผลต่อการพึ่งตนเอง, หน้าที่ในครอบครัว, การ อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน, การสืบสานประเพณี, โครงการและการพัฒนาองค์กรสงฆ์และ ชุมชน ส่วนในข้อที่สอง เป็นการส่งเสริมความรู้ด้านปรัชญา และวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเป็นการส่งเสริมความรู้เชิงอนุรักษ์⁹ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุทรธง สดณฺโฑ (ทองคัม) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาท ของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริม คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการ วิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ อายุ รายได้ และอาชีพ มีผลให้ประชาชนมีความ คิดเห็นต่อบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่

⁸เศรษฐวัฒน์ ไชยวรรกุล, (2554), “นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎี บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์ สำนักวิทยาการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ).

⁹พระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์), (2547), “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตตามแนวทางของ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

จึง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนด้านระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้¹⁰

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน คือ การที่คนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ด้วยการคำนึงถึงทุนชุมชนเป็นหลัก มีรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านกาย 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านศีล 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงระวี แก้วเมืองผาง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า บริบทของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พบว่า การเกษตรมีบทบาทและความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชากร การเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนจากระบบเกษตรเป็นยังชีพไปเป็นเกษตรเพื่อการค้าที่ใช้เครื่องจักรกลแทนที่ใช้แรงงานคนและสัตว์ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม รายได้น้อย การเช่าพื้นที่ปลูกไม่สามารถสร้างผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรได้ซึ่งเป็นผลมาจากเกษตรกรยังคงใช้สารเคมีอย่างไรก็ตามเกษตรกรยังคงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและยังคงมีการเรียนรู้วิถีการทำเกษตรจากผู้รู้ในชุมชน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พบว่า ด้านครอบครัว ได้แก่ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข ครอบครัวปลอดภัย อายุมข การพบปะสังสรรค์และการทำกิจกรรมร่วมกันด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การรักษาสมดุสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน ความเพียงพอของรายได้ ความมั่นคงในครัวเรือน และความเพียงพอของต้นทุนการผลิต ด้านการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย สำหรับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมชุมชนนั้นส่งผลทางลบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ส่วนผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงรายคือ FARMERS MODEL ที่ประกอบไปด้วย F = ครอบครัว

¹⁰ พระสมุห์ทรง สญญโต (ทองคัม), (2553), “บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

(family) A = ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางเกษตร(Agricultural Heritage) R = สิ่งแวดล้อม (Resource) M = การมีส่วนร่วม (Management) E = เศรษฐกิจ (Economic) R = การสร้างเครือข่าย (Rural Network) S = วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) และผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา คุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับสูงมากทั้งทางด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม¹¹

และสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภา พงษ์ศรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนตัดใหม่ เทศบาลนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาคุณภาพชีวิตมีปัญหาคุณภาพชีวิตด้านกาย รองลงมา คือ ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านจิต และด้านสังคม แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ว่า

1) ให้ทางชุมชนประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องประโยชน์ของการออกกำลังกาย หาสถานที่ว่างในชุมชนมาทำเป็นลานกีฬาเพื่อออกกำลังกาย และหาอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายเพื่อให้ประชากรในชุมชนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

2) ให้แต่ละครัวเรือนจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของครัวเรือนในแต่ละวัน และให้ทางชุมชนตั้งธนาคารของชุมชนขึ้นมา 1 แห่ง เพื่อที่จะรับฝากเงินของประชากรในชุมชนเพื่อที่จะสะดวกในการฝาก ถอนเงิน ไม่ต้องเสียเวลาไปฝากถึงธนาคารโดยตรง

3) หาสถานที่ว่างในชุมชนเป็นที่พัฒนาเด็กเล็กเพื่อที่เด็กจะได้มีพี่เลี้ยงคอยดูแลเอาใจใส่เด็กจะได้ไม่ขาดความอบอุ่น

4) ให้ทางชุมชนนำผู้เป็นกลุ่มแม่บ้านมาช่วยสอนงานให้กับผู้ที่ว่างงานจะได้เป็นงานและนำของที่ทำออกมาวางจำหน่ายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน¹²

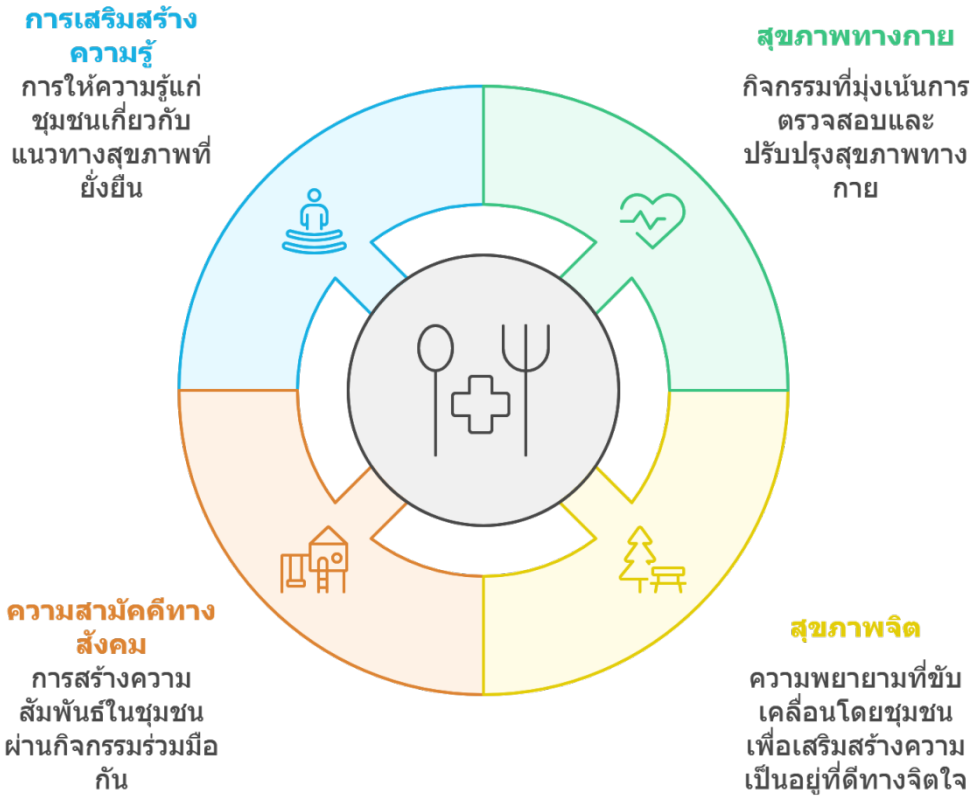
องค์ความรู้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการทางปัจจัยพื้นฐานของบุคคล และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล

¹¹ แสงระวี แก้วเมืองฝาง, (2552), “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).

¹² เนตรนภา พงษ์ศรี, (2552), “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนตัดใหม่ เทศบาลนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

โครงการสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชน

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์	ผลการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์
กายภาพ	ทีมวิจัย แกนนำชุมชน สมาชิก และกลุ่มเป้าหมาย จะเน้นการดูแลสุขภาพทางกาย เน้นการส่งเสริมและพัฒนาด้านสุขภาพทางกาย ได้แก่ การกิน การอยู่ และการรักษา บนพื้นฐานของความไม่โรคภัยไข้เจ็บ การทำงานด้านสุขภาพทางกายจะเป็นนำองค์ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่และแพทย์แผนปัจจุบันมาประยุกต์ในการดูแลสุขภาพทางกายของชุมชน เมื่อดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายจะเป็นสำรวจและสังเกตพฤติกรรมสุขภาพทางกาย เมื่อจำเป็นต้องดูแลรักษา จะร่วมกันหาแนวทางกับกลุ่มเป้าหมายและครอบครัวในการดูแลรักษา กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การวัดความดัน การสำรวจปัญหาด้านสุขภาพ การสอบถามและสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด และการติดตามกลุ่มเป้าหมายอย่างใกล้ชิดโดยผู้ประสานงานในแต่ละชุมชน
จิตตภาพ	ทีมวิจัย แกนนำชุมชน สมาชิก และกลุ่มเป้าหมาย ได้อาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน โรงเรียน และวัด โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่มีความสำคัญในการพัฒนาจิตใจของกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินกิจกรรมภายใต้กลุ่มจิตอาสา มีความยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดคุย และความเป็นญาติพี่น้องของคนในชุมชน ดำเนินการเพื่อให้ความสุขแก่กลุ่มแกนนำชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมความสุขด้านใจของชุมชน และเน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการให้แนวทางเพื่อดำเนินชีวิต และกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านภาวะซึมเศร้า กระบวนการทำงานจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจ

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์	ผลการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์
ศีลภาวนา	ทีมวิจัย แกนนำชุมชน สมาชิก และกลุ่มเป้าหมาย ได้ตระหนักถึงความเป็นญาติพี่น้อง ความรักความสามัคคี และความมีจิตอาสาเพื่อสงเคราะห์ชุมชน ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เช่น การทำความสะอาดในบ้าน การให้คำแนะนำการกิน อยู่ นอน และรักษาของกลุ่มเป้าหมาย การประชาสัมพันธ์และการแนะนำให้คนในชุมชนได้มีจิตอาสาเพื่อการดูแลและส่งเสริมให้ชุมชนไม่เกิดความขัดแย้ง และการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
ปัญญาภาวนา	ทีมวิจัย แกนนำชุมชน สมาชิก และกลุ่มเป้าหมาย ได้อบรมพัฒนาศักยภาพของการดูแลสุขภาพองค์รวม และการถ่ายทอดแนะนำให้กลุ่มเป้าหมาย สามารถรู้เท่าทันด้านสุขภาพทางกาย และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การแนะนำการกินอาหาร การกินยารักษาโรค การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพเบื้องต้น เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติของคนในชุมชน ให้มีความรู้ความตระหนักในการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลอุโมงค์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชน ทั้งพระสงฆ์ ฆราวาสที่เข้าร่วมมีการคิดวางแผนการทำงานร่วมกัน มีกิจกรรมที่หลากหลายหลากหลายทำให้การพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายที่ชัดเจน คุณภาพชีวิตย่อมแตกต่างกันไปตามบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศ เพราะการมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขนั้นจะต้องมีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพควรวางระบบให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำแผนชุมชน มีการกำหนดกิจกรรมโครงการให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนตามหลักการทางพระพุทธศาสนาต่อไป

1. ควรมีศึกษาการเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากชุมชนอื่น ๆ ในระดับอำเภอ ระดับจังหวัดหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้ได้แนวทางการคุณภาพที่มีหลากหลายวิธีการ

2. ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาที่ยั่งยืน เพื่อให้ได้ประเด็นองค์ความรู้จากศาสตร์อื่น ๆ มาบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพที่มีความแตกต่างด้านพื้นที่กัน

บรรณานุกรม

- เนตรนภา พงษ์ศรี. (2552). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนตึกใหม่ เทศบาลนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, หน้า 99.
- พระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์). (2547). “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุทรทรวง สดัญญ์ (ทองคัม). (2553). “บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มะเดื่อ เสมา. (2532). “คุณภาพชีวิต : ชีวิตที่มีคุณภาพ”. วารสารแนะแนว. เล่มที่ 7 (เมษายน-พฤษภาคม): 5-6.
- เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. (2554). “นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์ สำนักวิทยาการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- แสงระวี แก้วเมืองฝาง. (2552). “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2525). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร

: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อัสสำเนา).
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ